

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ

ΠΗΓΗ> ΚΕΕ

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΑ ΕΙΔΗ

1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ «ΔΟΚΙΜΙΟ» ; ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ετυμολογώντας τη λέξη, συμπεραίνουμε πως πρόκειται για μια προσπάθεια/απόπειρα, με μέσο το γραπτό λόγο, να πραγματευθεί ο συγγραφέας, με προσωπικό τρόπο αλλά και με τεκμηρίωση, ένα σημαντικό επιστημονικό, πολιτικό ή αισθητικό/πολιτισμικό θέμα. Ο δοκιμιογράφος είναι ένας βαθιά καλλιεργημένος πνευματικός άνθρωπος, συνήθως επιστήμονας , καλλιτέχνης ή και τα δύο, με ευρύνοια, ευρυμάθεια και αισθητική ωριμότητα, γι' αυτό και το **ύφος** του είναι πραγματικά προσωπικό και ιδιαίτερα κατεργασμένο. Ο συγγραφέας του δοκιμίου δε στοχεύει στο να παράσχει στον αναγνώστη αναντίρρητες θέσεις . Βασικοί **στόχοι** του δοκιμίου, που προκύπτει από τη δημιουργική σύμμιξη ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ και ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, είναι να **εκλαϊκεύσει**, να **ενημερώσει**, να **επιμορφώσει**, να **προβληματίσει**, να **πείσει** αλλά και να προκαλέσει τη συναισθηματική συμμετοχή του δέκτη, αισθητική συγκίνηση και τέρψη. Ο συγγραφέας του δοκιμίου επεξεργάζεται θέματα **διαχρονικά** και **σύγχρονα** με τρόπο κριτικό , «**δε στέκεται** στο επικαιρικό και το προσωρινό, αλλά (...) το ανάγει στο μόνιμο και το γενικό (...), μεταβαίνει από τη λεπτομέρεια προχωρεί στη γενική θεώρηση».

Γλωσσικά το δοκίμιο πηγαίνει **πέρα** από τον προφορικό καθημερινό λόγο. Αναλόγως το είδος, προσομοιάζει σε επιστημονικό ή λογοτεχνικό-αισθητικό κείμενο. Η **δομή** των προτάσεων είναι σαφώς πιο **σύνθετη** άρα και η **σύνταξη** πιο περίπλοκη (προτιμάται συχνά ο **μακρυπερίοδος** λόγος και η **διαδοχική υπόταξη**). Η κατάρτιση και η καλλιέργεια του δοκιμιογράφου του επιτρέπουν να εκφράζεται συνήθως με **αφηρημένο** λεξιλόγιο, σχεδόν **επιγραμματικά** και αποφθεγματικά. Τα εκφραστικά μέσα (όπως τα επιρρήματα, οι σύνθετες και οι λόγιες λέξεις, η συμβολική γραφή κ.α.) μαρτυρούν «ένα επιστημονικό και διανοούμενο λόγο» και συνθέτουν το προσωπικό ύφος που προαναφέραμε αλλά και γίνονται δείκτες προσωπικής στάσης και συγκεκριμένης οπτικής γωνία στο υπό πραγμάτευση θέμα. Η χρήση της γλώσσας είναι, ανάλογα ,με το είδος του δοκιμίου, **δηλωτική** ή **συνυποδηλωτική** αλλά χαρακτηρίζεται από ευελιξία, εκφραστικότητα και πλαστικότητα.

Ο τόνος, το αίσθημα και η κατάσταση σκέψης που μας «μένει» μετά την ανάγνωση ενός κειμένου διαμορφώνεται, με βάση και τα παραπάνω, από τους σκοπούς του συγγραφέα εξαρτάται από το σκοπό του συγγραφέα και (μπορεί να είναι **απολογητικός, εξομολογητικός, διδακτικός, σοβαρός, χιουμοριστικός, φιλοσοφικός, σατιρικός** κ.ά.) Ως κείμενο, το δοκίμιο έχει **μέση έκταση**, αφού προσεγγίζει ορισμένες μόνο πλευρές ενός θέματος και χαρακτηρίζεται γενικά από **τεχνικές ομαλής μετάβασης**.

Διαιρείται σε **δύο** είδη: το **πειθούς** ή **αποδεικτικό** (πιο κοντά στον επιστημονικό λόγο, πιο αντικειμενικό) και το **στοχασμού** (ή **στοχαστικό** ή **λογοτεχνικό**), που φέρει πολλά χαρακτηριστικά της λογοτεχνίας).

Κοινά σημεία ανάμεσα στα δύο είδη δοκιμίου είναι τα εξής: 1) το προσωπικό ιδεολογικό στίγμα του συγγραφέα 2) το προσωπικό ύφος 3) η ευρεία θεματολογία 4) η διάθεση να «φτάσει» το κείμενο σε ένα ευρύτερο κοινό 5) η προσπάθεια προβληματισμού του δέκτη και όχι η παροχή «αφ' υψηλού» αναμφισβήτητων απαντήσεων.

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ, Η ΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΝΟΣ ΔΟΚΙΜΙΟΥ (ΚΥΡΙΩΣ ΠΕΙΘΟΥΣ)

Ως προς τη **σύνθεση** και τη **δομή** του, το δοκίμιο δεν ακολουθεί αταλάντευτα νόρμες και φόρμουλες. Αντιθέτως, χαρακτηρίζεται από ρευστότητα και πολυμορφία. Θα μπορούσαμε, όμως, να φτάσουμε σε ένα βασικό τύπο δομικής συγκρότησης του δοκιμίου αλλά **ΚΥΡΙΩΣ** του **ΠΕΙΘΟΥΣ**:

- α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ** : Ο πομπός εκθέτει το υπό πραγμάτευση **θέμα**, την κύρια προβληματική του, για να διεγείρει το ενδιαφέρον του δέκτη. Ακολουθώντας, διατυπώνει την κατευθυντήρια ιδέα, που συχνά αποτελεί και τη **θέση** του στο θέμα.
- β. ΑΝΑΛΥΣΗ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ**: Ο πομπός οργανώνει το αποδεικτικό υλικό διασαφηνίζοντας την κατευθυντήρια ιδέα ή αποδεικνύει τη θέση του.
- γ. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΕΠΙΛΟΓΟΣ**: Ο πομπός παρουσιάζει με πυκνό τρόπο βασικά σημεία του κύριου μέρους ή επανεκθέτει την αρχική του θέση.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΜΕΝΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ

	ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ	ΠΕΙΘΟΥΣ
	Εγγύτερα στη λογοτεχνία	Εγγύτερα στον επιστημονικό λόγο
ΠΡΟΘΕΣΗ ΑΦΟΡΜΗΣΗ ΣΤΟΧΟΙ	Ο ελεύθερος στοχασμός, δηλαδή ο δοκιμιογράφος να κινείται ελεύθερα πάνω σε ένα θέμα, «εκφράζει τις προσωπικές του παρατηρήσεις, εκτιμήσεις και προβληματισμούς». Πηγή των παραπάνω τα βιώματα, η γενική πείρα της ζωής, οι γνώσεις, τα διανοήματα αλλά και η μορφοπλαστική φαντασία. Απώτερος στόχος παραμένει η τέρψη και η αισθητική συγκίνηση.	Η απόδειξη μιας θέσης: ο δοκιμιογράφος επεξεργάζεται κριτικά θέματα ευρέως ενδιαφέροντος από την οπτική του γωνία. Συχνά εκλαϊκεύει επιστημονικά θέματα. Πληροφορεί, , αναλύει, ερμηνεύει ή και αποδεικνύει απευθυνόμενος σε ευρύ κοινό.
ΓΛΩΣΣΑ	Ποιητική / συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας. Το παιχνίδι των ελεύθερων συνειρμών «με τις λέξεις, τις εικόνες, τις ιδέες που συμβολοποιούνται, υποβάλλοντας παρά πείθοντας».	Αναφορική / δηλωτική/ κυριολεκτική / λογική χρήση της γλώσσας, με ακρίβεια στη διατύπωση αλλά αποφυγή τυπικότητας και ξηρότητας.
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ)	Επίκληση στο συναίσθημα (έμμεση πειθώ).	Επίκληση στη λογική και στην αυθεντία

ΔΟΜΗ	Ελεύθερη, μη γραμμική, συνειρμική, δηλαδή ανάπτυξη των ιδεών διαισθητικά. Σπανίζουν οι διαρθρωτικές λέξεις ενδοπαραγραφικά και διαπαραγραφικά. «Δεν είναι εύκολο να ανιχνεύσουμε τη σχέση θέση - απόδειξη, ενδιαφέρει περισσότερο η ύφανση του λόγου και όχι η λογική που διέπει το δοκίμιο. Η συνεκτικότητα στηρίζεται στη συνειρμική σύνδεση των παραγράφων».	Λογική δόμηση του λόγου, αυστηρή, συχνά τριμερής δομή (εισαγωγή, ανάλυση, συγκεφαλαίωση/ συμπεράσματα)
ΘΕΜΑΤΑ	Τέχνης, κουλτούρας, πολιτισμού, ηθικά, φιλοσοφικά κ.α. και συνδυασμούς	Κοινωνικά, πολιτικά, επιστημονικά κ.α.

(Η σειρά των παραπάνω δεν είναι απόλυτη. Ο μαθητής όμως καλείται να καλύψει στις απαντήσεις του όλα αυτά τα σημεία – θέμα, στόχο, περιεχόμενο , δομή, γλώσσα και, όπου δει, επιπρόσθετα, τόνο- με παραδείγματα μέσα από το κείμενο)

Είδη του δοκιμίου (Κ.Ε.Ε.)

Δοκίμιο στοχασμού	Αποδεικτικό δοκίμιο
--------------------------	----------------------------

Υποκειμενικός χαρακτήρας	Αντικειμενικός χαρακτήρας
Προσεγγίζει τη λογοτεχνία	Προσεγγίζει μη λογοτεχνικά γένη (π.χ. επιστημονικός λόγος)
Ελεύθερη περιδιάβαση στο χώρο των ιδεών	Κριτική ή εκλαϊκευτική επεξήγηση δύσκολων θεμάτων από το χώρο της επιστήμης και του πολιτισμού
Πρόθεση του δοκιμιογράφου να καταστήσει τους αναγνώστες κοινωνούς της σκέψης του, να τέρψει	Πρόθεση του δοκιμιογράφου να πληροφορήσει, να διδάξει
Αποβλέπει στην πειθώ, χωρίς όμως να είναι πρωταρχική επιδίωξη	Αποβλέπει στην πειθώ
Προέχει η ύφανση του λόγου και η ανίχνευση των συνειρμικών συνδέσεων εικόνας και ιδέας	Προέχει η παρακολούθηση της σχέσης απόδειξης ανάμεσα στη θέση του συγγραφέα και την υποστήριξή της.
Υπάρχει απεριόριστη ελευθερία ερμηνείας και χειρισμού του θέματος	Ο συγγραφέας υπόκειται σε περιορισμούς που σχετίζονται με την ορθή τεκμηρίωση της προς απόδειξη θέσης
Συνειρμικός τρόπος ανάπτυξης	Λογικός τρόπος ανάπτυξης με επαγωγική ή παραγωγική συλλογιστική πορεία

Συνοπτική σύγκριση στοχαστικού - αποδεικτικού δοκιμίου (Κ.Ε.Ε)

Κριτήριο σύγκρισης	Στοχαστικό δοκίμιο	Αποδεικτικό δοκίμιο
σκοπός	ελεύθερος στοχασμός	απόδειξη μιας θέσης
οργάνωση/δομή	συνειρμική	λογική
σκοπιά	υποκειμενική	αντικειμενική
γλώσσα	ποιητική / συνυποδηλωτική	κυριολεκτική
τρόπος πειθούς	επίκληση στο συναίσθημα	επίκληση στη λογική

2. ΑΛΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΑ ΕΙΔΗ – ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Επιστημονικός λόγος	Πραγματεία = μια σχετικά εκτενής γραπτή έκθεση επιστημονικής έρευνας και των πορισμάτων της.	Μελέτη = συστηματική γραπτή εργασία, προϊόν επισταμένης έρευνας ενός θέματος , η οποία συνιστά μεθοδική έκθεση των πορισμάτων της έρευνας που προηγήθηκε.	Διατριβή = σε βάθος και έκταση εξέταση ενός επιστημονικού θέματος από όλες τις δυνατές πλευρές του, του με τρόπο διεξοδικό. «Είναι μια μεθοδική διείσδυση στο βάθος ολόκληρου του θέματος».	Μονογραφία = επιστημονική έρευνα σε πολύ εξειδικευμένο αυτοτελές θέμα (π.χ. η ζωή και το έργο ενός καλλιτέχνη).

Ρητορικός και λογοτεχνικός λόγος	Διδαχή = «λόγος με πρόθεση νουθεσίας αλλά και προσπάθεια άμεσου επηρεασμού του αναγνώστη ή ακροατή. Αποτελεί διακριτικό γνώρισμα της εκκλησιαστικής (όπως και της πολιτικής και όποιας άλλης ρητορικής)».	Ημερολόγιο = ανήκει στα βιογραφικά είδη. Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί είδος αυτοβιογραφίας που στηρίζεται στην καταγραφή με χρονολογική σειρά βιωμάτων, συναισθημάτων. Κρίσεων και παρατηρήσεων σε καθημερινά γεγονότα.	Επιστολή = οργανωμένη γραπτή επικοινωνία μεταξύ δύο ανθρώπων.	Διάλογος = συζήτηση σε πρώτο πρόσωπο ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα πρόσωπα, κατά την οποία εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους. Ανήκει περισσότερο στο λογοτεχνικό είδος.
Δημοσιογραφικός λόγος	Άρθρο = δημοσίευμα ειδησεογραφικού και ενημερωτικού χαρακτήρα, σε εφημερίδα, περιοδικό ή συναφές ηλεκτρονικό μέσο, το οποίο πραγματεύεται με τρόπο άλλοτε πιο προσωπικό άλλοτε πιο απρόσωπο ένα ειδικό, επίκαιρο θέμα γενικού ενδιαφέροντος.	Επιφυλλίδα = δημοσιογραφικό κείμενο που επεξεργάζεται θέματα αισθητικά, φιλολογικά, επιστημονικά, πολιτικά κ.λ.π. και γράφεται από ειδικό στο θέμα. Ο επιφυλλιδογράφος ως αφόρμηση μπορεί να έχει ένα επίκαιρο θέμα, αλλά δε μένει προσκολλημένος στο στοιχείο του επίκαιρου, εισέρχεται σε προβληματισμούς και διαπιστώσεις διαχρονικού χαρακτήρα και ευρύτερου ενδιαφέροντος.	Χρονογράφημα = δημοσιογραφικό κείμενο με επίκαιρο χαρακτήρα αλλά όχι ξηρά ειδησεογραφικό που σχολιάζει όμως με χαλαρό, εύθυμο και παιγνιώδη τρόπο ποικίλα θέματα, κοινωνικά πολιτιστικά ή πολιτικά. Δε σπανίζει η ειρωνική διάθεση.	

3. ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ		ΔΙΑΦΟΡΕΣ	
ΔΟΚΙΜΙΟΥ - ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ		ΔΟΚΙΜΙΟΥ	ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
Κοινά θέματα: επιστημονικά, ηθικά, πολιτικά, αισθητικά κ.λ.π.		Υποκειμενισμός . Ο συγγραφέας εκθέτει τις προσωπικές του θέσεις	Αντικειμενικότητα. Ο συγγραφέας τεκμηριώνει παραθέτοντας επιστημονικά δεδομένα
Μέθοδος: λογική- αποδεικτική		Εξαντλητική εξέταση θέματος σε σχετικά περιορισμένη έκταση	Εξέταση θέματος με τρόπο μεθοδικό, διεξοδικό έως και εξαντλητικό και σε μεγάλη συνήθως έκταση.
Υλικό: επιστημονικό		«Το αισθητικό αποτέλεσμα αποτελεί αυτοσκοπό, η μορφή μετρά όσο και η ουσία»	Δηλωτική χρήση γλώσσας και επιστράτευση ειδικής επιστημονικής ορολογίας
Πρόθεση (ήπια διδακτική): «επιζητούν να διασαφηνίσουν και να καταδείξουν την αλήθεια ή το ψεύδος κάποιου θέματος, του οποίου το κύρος αμφισβητείται, και να εξακριβώσουν μεθοδικά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιας ιδέας, ώστε να διασαφηνιστεί πλήρως».		Εκλαϊκεύει, απευθύνεται σε ευρύτερο κοινό. Διεγείρει τη νόηση του δέκτη αλλά αγγίζει και το συναισθηματικό του κόσμο. Άρα, αφενός πληροφορεί, αφετέρου συγκινεί και τέρπει.	Απευθύνεται σε πιο εξειδικευμένο κοινό, που ζητά έγκυρη ενημέρωση. Στοχεύει κυρίως στη νόηση του δέκτη . Τον μορφώνει σε μεγαλύτερο βάθος.

Γένος Λόγου	Είδος Λόγου	Γνωρίσματα	Σχέση με δοκίμιο
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΡΗΤΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	Διδαχή	Λόγος με διδακτικό ύφος, χαρακτηριστικός κυρίως της εκκλησιαστικής ρητορικής	Ομοιότητες: Ενδεχομένως κοινή θεματολογία, διδακτικό ύφος, αμεσότητα και ζωντάνια στο ύφος. Διαφορές: Η διδαχή ενδιαφέρεται κυρίως να πείσει, επικαλούμενη συνήθως το συναίσθημα. Επίσης έχει έντονα σωφρονιστική πρόθεση.
	Ημερολόγιο	Αυτοβιογραφικό κείμενο, που στηρίζεται στη χρονολογική καταγραφή προσωπικών κυρίως βιωμάτων, κρίσεων και παρατηρήσεων για τα καθημερινά πράγματα.	Ομοιότητες: Ενδεχομένως κοινή θεματολογία, κοινές αφετηρίες, ύφος εξομολόγησης, συνειρμική ανάπτυξη. Διαφορές: Στο ημερολόγιο συνήθως έλλειψη θεματικού πυρήνα, έλλειψη αποδέκτη, επικαιρικός χαρακτήρας, απουσία πειθούς. Ενώ στο δοκίμιο συνήθως υπάρχει θεματικός πυρήνας, και οι ιδέες διαρθρώνονται, έστω χαλαρά, γύρω από αυτόν.
	Επιστολή	Κείμενο γραπτής εξ αποστάσεως επικοινωνίας μεταξύ αποστολέα και παραλήπτη.	Ομοιότητες: Ενδεχομένως κοινή θεματολογία, αυθόρμητο και προσωπικό ύφος, τρόποι πειθούς. Μερικά δοκίμια λαμβάνουν τη μορφή επιστολής.

		Διαφορές: Στην επιστολή συγκεκριμένος αποδέκτης, οικειότητα, "κρυπτογραφικό" ύφος μεταξύ οικείων.
Διάλογος	Φιλοσοφικό ή λογοτεχνικό έργο με διαλογική ανάπτυξη του θέματος, που οι απόψεις του συγγραφέα παρουσιάζονται ως πόρισμα συζητήσεως.	Ομοιότητες: Κοινή θεματολογία. Ορισμένα δοκίμια περιέχουν διαλόγους, που λειτουργούν ως αφετηρία ή επιβεβαίωση των σκέψεων του συγγραφέα. Διαλεκτική αναζήτηση της αλήθειας. Διαφορές: Ασυνήθιστη για το δοκίμιο μορφή Ανάπτυξης (εκτός από ορισμένα κείμενα που ανήκουν στο "δραματικό" δοκίμιο).

Το δοκίμιο και τα άλλα γραμματειακά είδη (Κ.Ε.Ε.)

Το δοκίμιο σε σχέση με το ρητορικό/ λογοτεχνικό λόγο

Το δοκίμιο σε σχέση με τον επιστημονικό λόγο

Γένος Λόγου	Είδος Λόγου	Γνωρίσματα	Σχέση με δοκίμιο
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	Άρθρο	Περιορισμένης έκτασης επιστημονική εργασία που δημοσιεύεται σε εξειδικευμένα επιστημονικά περιοδικά.	Ομοιότητες: Ενδεχομένως κοινή θεματολογία, διδακτικός σκοπός, αποδεικτική μέθοδος. Διαφορές: Στο επιστημονικό άρθρο, αντικειμενική τεκμηρίωση, πληρότητα πληροφόρησης, απουσία συναισθηματισμού, αυστηρή λογική οργάνωση.
	Μελέτη	Κάθε σοβαρή επιστημονική, ερευνητική σπουδή ενός θέματος που δημοσιεύεται αυτοτελώς σε βιβλίο ή σε επιστημονικό περιοδικό (κανονικά έχει μεγαλύτερη έκταση από το άρθρο)	Ομοιότητες: Ενδεχομένως κοινή θεματολογία, διδακτικός σκοπός, αποδεικτική μέθοδος. Διαφορές: Στη μελέτη, αντικειμενική τεκμηρίωση, πληρότητα πληροφόρησης, απουσία συναισθηματισμού, αυστηρή λογική οργάνωση.
	Πραγματεία	Διεξοδική και με απαιτήσεις πληρότητας εξέταση ενός θέματος (συνήθως επιστημονικού) και το συγγραφικό αποτέλεσμα της.	Ομοιότητες: Ενδεχομένως κοινή θεματολογία, διδακτικός σκοπός, αποδεικτική μέθοδος. Διαφορές: Στην πραγματεία, αντικειμενική τεκμηρίωση, πληρότητα πληροφόρησης, απουσία συναι-

		σθηματισμού, αυστηρή λογική οργάνωση. Επίσης διεξοδική ανάπτυξη του θέματος , άρα και συνήθως μεγαλύτερη έκταση.
Διατριβή	Εκτεταμένη (συνήθως ογκώδης) πραγματεία με αυστηρές μεθοδολογικές προδιαγραφές, που ενσωματώνει αποτελέσματα πρωτότυπης έρευνας και υποβάλλεται για κρίση σε πανεπιστήμιο, με σκοπό την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος.	Ομοιότητες: Ενδεχομένως κοινή θεματολογία, διδακτικός σκοπός, αποδεικτική μέθοδος Διαφορές: Στη διατριβή, αντικειμενική τεκμηρίωση, πληρότητα πληροφόρησης, απουσία συναισθηματισμού, αυστηρή λογική οργάνωση, εξαντλητική διαπραγμάτευση του θέματος.
Μονογραφία	Επιστημονική μελέτη που διαπραγματεύεται συγκεκριμένο, αυτοτελές, απόλυτα εξειδικευμένο επιστημονικό θέμα κατά τρόπο διεξοδικό.	Ομοιότητες: Ενδεχομένως κοινή θεματολογία, διδακτικός σκοπός, αποδεικτική μέθοδος. Διαφορές: Στη μονογραφία, αντικειμενική τεκμηρίωση, πληρότητα πληροφόρησης, απουσία συναισθηματισμού, αυστηρή λογική οργάνωση. Επίσης εξαντλητική διερεύνηση

		του θέματος με σκοπό την εξαγωγή επιστημονικών συμπερασμάτων και την παραγωγή νέας γνώσης.
--	--	--

Το δοκίμιο σε σχέση με το δημοσιογραφικό λόγο

Γένος Λόγου	Είδος Λόγου	Γνωρίσματα	Σχέση με δοκίμιο
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	Άρθρο	Δημοσιογραφικό κείμενο σε εφημερίδα ή περιοδικό που εκφράζει την άποψη του συντάκτη για συγκεκριμένο θέμα (πολιτικό, οικονομικό,	Ομοιότητες: Κοινωνικός χαρακτήρας, προβληματισμός για τα καθημερινά ζητήματα, εκφράζουν τις προσωπικές σκέψεις του συντάκτη. Διαφορές: Το άρθρο έχει επικαιρικό χαρακτήρα, Έλλειψη διαχρονικότητας. Σκοπός του ο επηρεασμός της κοινής γνώμης για τρέχοντα πολιτικά και άλλα ζητήματα.

		κοινωνικό, εκπαιδευτικό κλπ). Κυρίως αναφέρεται σε ζητήματα της τρέχουσας επικαιρότητας.	
	Επιφυλλίδα	Κείμενο σε εφημερίδα, κατά κύριο λόγο μη ειδησεογραφικό, που αναφέρεται σε θέματα επιστημονικά, εγκυκλοπαιδικά, καλλιτεχνικά, φιλολογικά, πολιτιστικά, από πρόσωπο ειδικό στο θέμα.	Πολύ κοντά στο δοκίμιο. Σημειωτέον ότι πολλά Κλασικά δοκίμια πρωτοδημοσιεύτηκαν σε εφημερίδες ως επιφυλλίδες.
	Χρονογράφημα	Κείμενο δημοσιογραφικό με λογοτεχνική χροιά, σε εφημερίδα ή περιοδικό, που σχολιάζει επίκαιρα κοινωνικά και πολιτιστικά κυρίως ζητήματα, με ελαφρύ και εύθυμο τρόπο,	Ομοιότητες: Ενδεχομένως κοινή θεματολογία, προσωπική οπτική γωνία, έντονος προβληματισμός για κοινωνικά και πολιτιστικά ζητήματα. Διαφορές: Στο χρονογράφημα, χιουμοριστικός τόνος, λογοτεχνική χροιά, επικαιρικός χαρακτήρας.

	ενίοτε καυστικό και σατιρικό.	
--	----------------------------------	--

ΔΟΚΙΜΙΟ –ΘΕΩΡΙΑ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ- Στη θεωρία του σχολικού βιβλίου περιλαμβάνονται και συγκρίσεις του δοκιμίου με άλλα γραμματειακά είδη: σσ. 109-11 (μία καλή ανάγνωση), 120, 131-2, 136, 154, 171.

ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ- σσ. 40-43 (τι είναι δοκίμιο και σύγκριση δοκιμίου στοχασμού και πειθούς) , σύγκριση με άλλα γραμματειακά είδη : 46-7, 49-50, 53, 55-6.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΕΣ ΠΗΓΕΣ